

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ile Dışişleri Komisyonu Raporu (1/902)

Not: Tasarı Başkanlıkça; tali olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna, esas olarak da Dışişleri Komisyonuna havale edilmiştir.

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-171/2867

29/6/2010

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığımıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 28/6/2010 tarihinde kararlaştırılan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

GEREKÇE

Ülkelerin ekonomik gelişmelerinin sürdürülmesi bakımından, temel girdi durumunda olan enerji, küresel yönelimlerin izlenerek analiz edilmesini, çok boyutlu ve uzun soluklu politika ve stratejilerin uygulanmasını gerektiren bir alan olarak önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Dolayısıyla, enerji ile ilgili konular hükümet politikası olarak değil; bir devlet politikası olarak ele alınıp değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda, enerji arz güvenliği, enerji sektörüne ilişkin tartışma gündemlerinin temelini oluşturmaktadır. Son bir yılda küresel ekonomideki daralmaya karşın; artış trendinde olan enerji fiyatları, küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda artan duyarlılık, dünya enerji talebindeki artışa karşın tükenme eğilimine girmiş olan fosil yakıtlara bağımlılığın yakın gelecekte devam edecek olması ve yeni enerji teknolojileri alanındaki gelişmelerin artan talebi karşılayacak ticari olgunluktan henüz uzak oluşu, ülkelerin enerji güvenliği konusundaki kaygılarını her geçen gün daha da artırmakta ve ülkeleri yeni arayışlara yönlendirmektedir.

Bu çerçevede, dünya genelinde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik politikaların yanı sıra, nükleer enerjinin rolünün küresel ölçekte yeniden tartışılmaya başlandığı; ayrıca, yeni enerji teknolojilerinin ticarileşme süreci üzerinde arayışların yoğunlaştığı ve iklim değişikliğine ilişkin duyarlılıklar ekseninde öncelik kazandığı gözlenmektedir. Dolayısıyla pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede nükleer enerjinin kullanımı yaygınlaşmakta ve enerji karmaları içindeki payı giderek artmaktadır.

Bu kapsamda, ülkemizde enerji arz güvenliğini sağlamaya yönelik politika ve stratejiler; dünyadaki genel yönelimlerin yanı sıra, bölgesel ve küresel enerji dinamiklerinde önem arz eden tüm aktörlerin politika ve stratejileri analiz edilerek ve ülke gerçeklerimiz dikkate alınarak, özellikle AB müktesebatı ve içinde bulunduğumuz jeopolitik perspektiften bakılarak oluşturulmuştur.

Ayrıca bilindiği üzere, ülkemizin 2012 yılına kadar olan dönemde Kyoto Protokolü çerçevesinde emisyon azaltma yükümlülüğü bulunmamakla birlikte; 2012 sonrası döneme ilişkin olarak ülkelerden emisyonları azaltma yönünde beklentiler artmıştır. Bu bağlamda, enerji sektöründe enerji verimliliğinin geliştirilmesi, yenilenebilir kaynakların daha fazla kullanımı, temiz kömür teknolojilerinin yaygınlaştırılması ile nükleer enerjinin kullanılması enerji ve çevre bağlantısı içinde sorunları ele almada başlıca politikalar arasında olacaktır.

Nükleer enerjinin nitelikleri ve sahip olduğu üstünlükler bakımından enerji arz kaynaklarımıza entegrasyonunun, devletimizin tüm temel enerji stratejileri ve politikaları ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Ülkemizin nükleer teknoloji geliştirme ve enerji üretmeye yönelik hedeflerine ancak kararlı bir nükleer program dâhilinde, ulusal endüstrimiz ve insan gücümüz ile ulaşılabilecektir. Kararlı ve tutarlı bir nükleer enerji programı; endüstri, teknoloji, kalite güvencesi ve teknik personel açısından yoğun bir talep oluşturacaktır. Ayrıca, nükleer enerji üretimine yönelik kurulacak tesisler, güvenlik ve kalite kültürünün yerleşmesinde ve gelişmesinde önemli rol oynayarak ülkemizde nükleer teknoloji altyapısının gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Bu doğrultuda, 12 Mayıs 2010 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nde Akkuyu Sahası’nda Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma” ile; Mersin-Akkuyu nükleer sahasında bir nükleer güç santrali kurulması ve işletilmesi ile teknoloji transferinden santralin sökülmesine kadar uzanan geniş bir yelpazede, iki ülke arasında işbirliğine gidilerek ülkemize nükleer enerjinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Bu anlaşma kapsamında Akkuyu sahasında toplam kurulu gücü 4800 megawatt olan dört ünite üçüncü nesil basınçlı su reaktörlerinden VVER 1200 tipi (AES 2006 tasarımı) nükleer güç santrali kurulması ve 60 yıl süre ile işletilmesi planlanmaktadır.

Söz konusu santralin yapımı Türk Hazinesine mali bir yük getirmeyecek olup, Anlaşmaya dercedilen ve Türkiye Elektrik Taahhüt ve Ticaret A.Ş. (TETAŞ) ile Proje Şirketi arasında imzalanması öngörülen Elektrik Satın Alma Anlaşması dönemi sonrasında santralin net karının %20’si Türk Hazinesine aktarılacaktır.

Diğer taraftan, projenin hayata geçirilmesi sürecinde çok büyük miktarlarda yabancı sermaye ülkemize giriş yapmış olacaktır. Santralde şartlar elverdiğince Türk personel eğitilecek ve çalıştırılacak olup, santralin inşaatında mümkün olduğunca çok Türk şirketi yer alacaktır.

Anılan Anlaşma ayrıca, Avrasya bölgesinin ve Karadeniz havzasının en önemli ülkelerinden olan ülkemiz ile Rusya arasındaki mevcut enerji işbirliğini daha sağlam, derin ve kalıcı kılarak bölgesel ve küresel barış, refah ve istikrara katkıda bulunacaktır.

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

Esas No.: 1/902

6 Temmuz 2010

Karar No.: 68

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışışleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunca 29/6/2010 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 30/6/2010 tarihinde tali komisyon olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilen “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı” Komisyonumuzun 2/7/2010 tarihli 14 üncü toplantısında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner YILDIZ ile Dışışleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Türkiye Atom Enerjisi Kurumu temsilcilerinin de katılımlarıyla görüşülmüştür.

Tasarı ve gerekçesi incelendiğinde Anlaşma ile Mersin Akkuyu Nükleer Sahasında bir nükleer güç santrali kurulması ve işletilmesi ile teknoloji transferinden santralin sökülümüne kadar uzanan geniş bir yelpazede iki ülke arasında işbirliğine gidilerek Ülkemize nükleer enerjinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Komisyonumuzda Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde;

- Ülkemizde nükleer güç santrallerinin yapımı ile ilgili çok uzun bir sürecin mevcut olduğu,
- Siyasi, konjonktürel, teknik ve idari nedenlerle geçmişte yapılan ihalelerin sonuçlanamadığı, bu çerçevede Türkiye'nin önemli bir zaman kaybı yaşadığı,
- Dünyada nükleer enerji teknolojisine sahip az sayıda ülke bulunduğu, Rusya Federasyonu'nun bu alanda önde gelen üretici ve işleticiler arasında yer aldığı, dünyadaki mevcut nükleer elektrik üretimi tecrübesinde Rus tipi nükleer santrallerin önemli bir pay sahibi olduğu, dünyadaki tüm tedarikçilere açık olarak yapılan yarışma sürecinde tek teklifin Rusya Federasyonu'na ait şirket tarafından verildiği, yarışma sürecinin iptali akabinde Rusya Federasyonu'nun devam eden ilgisi sonucunda sürdürülen müzakerelerin nihayetinde bu ülke ile hükümetler arası anlaşmanın imzalandığı, halihazırda nükleer teknolojiye sahip Güney Kore gibi ülkelerle de temasların devam etmekte olduğu, gelecekte başka ülkelerle de işbirliği içerisinde nükleer santral yapılabilmesinin mümkün olduğu,
- Projenin amacının Mersin Akkuyu Nükleer Sahasında bir nükleer güç santrali kurulması ve işletilmesi ile teknoloji transferinden santralin sökülümüne kadar uzanan geniş bir yelpazede iki ülke arasında işbirliğine gidilerek ülkemize nükleer enerjinin kazandırılması olduğu,
- Projenin, her birisi 1200 megawatt yıllık üretim kapasitesine haiz VVER 1200 tipi 4 üniteden oluştuğu, VVER 1200 tipi reaktörün halen kullanımda olan VVER 1000 tipi reaktörlerin güvenlik ve performans açısından geliştirilmiş bir modeli olduğu,
- Projenin tüm finansman yükü ve riskinin Proje Şirketi tarafından yüklenileceği, ilk kurulum aşamasında Proje Şirketinde Rus tarafınca yetkilendirilen şirketlerin doğrudan veya dolaylı olarak % 100 hisse payına sahip olmasının öngörüldüğü, bununla birlikte şirket hisselerinin dağıtımının her zaman ulusal güvenlik ve ekonomi konularında ulusal çıkarların korunması amacıyla Türk ve Rus Devletlerinin rızasına bağlı olacağı,

- Proje Şirketi tarafından, gerekli lisansların alınması için, anlaşmanın yürürlüğe girmesini takiben bir sene içerisinde tüm başvuruların yapılacağı, lisans alma işleminin 1 ya da 2 yıl sürmesinin beklendiği,

- Santralin inşası, işletimi, sökülümü ve atık yönetimi ile ilgili tüm faaliyetler sırasında Ülkemizdeki çevre dahil tüm mevzuatın gerektirdiği izin ve denetime tabi olacağı, söz konusu izin ve denetimlerin, TAEK tarafından verilecek olan izni, lisansı ve TAEK tarafından yapılacak denetimler ile EPDK' dan lisans alınması sırasında Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan radyolojik ve radyolojik olmayan tüm çevresel etkileri de değerlendiren Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) olumlu kararının alınmasını da kapsadığı,

- Gerekli izinlerin alınmasını takiben, 7 yıl içerisinde inşaatın tamamlanmasının ve ticari işletmeye geçmesinin öngörüldüğü, tahminen 10 yıl içerisinde ilk ünitenin ticari işletmeye geçmesinin ve daha sonraki her yıl bir ünitenin işletmeye alınmasının planlandığı,

- TETAŞ'ın Proje Şirketi ile imzalayacağı Elektrik Satın Alma Sözleşmesi (ESA) çerçevesinde birinci ve ikinci ünitelerden üretilecek elektriğin % 70'ini, üçüncü ve dördüncü ünitelerden üretilecek elektriğin % 30'unu 15 yıl boyunca ortalama ağırlıklı 12,35 ABD senti üzerinden satın alacağı, ESA döneminin bitişini takiben (15 yıl sonra) santralin net karının % 20'sinin, santral üretiminin devam ettiği sürece (tahminen 45 yıl daha) Türk Hükümetine verileceği,

- Anlaşmanın 12 nci maddesi çerçevesinde, Proje Şirketinin Nükleer Güç Santralının sökülümü ve atık yönetiminden sorumlu olacağı, bu çerçevede Proje Şirketinin yürürlükteki Türk kanun ve düzenlemeleri ile öngörülen ilgili fonlara ödemeler yapacağı,

- Nükleer santrallerin denize kıyısı olan ülkelerin tamamında soğutma suyu gerekliliği nedeniyle genellikle deniz kenarlarında inşa edildiği, Türkiye gibi yaklaşık 8400 km sahil şeridi olan bir ülkede en fazla 5 km.lik bir alanı etkileyecek bu Projenin Akkuyu'da yapılmasında herhangi bir engel görülmediği, Akkuyu nükleer santral sahasının gerek sahil olması, gerekse deprem riski düşük bir coğrafyada bulunması nedeniyle nükleer santral sahası için ülkemizdeki en uygun yerlerden biri olduğu,

- Santralin soğutma suyu sisteminin, deniz ve karada ekolojik sisteme olabilecek muhtemel etkileri incelenerek, ekolojik dengeyi değiştirmeyecek ve deniz suyu sıcaklığını Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ilgili mevzuatında belirtilen limitlerden daha fazla artırmayacak şekilde tasarlanacağı,

- Anlaşmanın 6 ncı maddesi çerçevesinde, emtiaların tedariki, hizmetlerin icrası ve Proje'nin inşaaşaması ile bağlantılı olarak çalışmaların yürütülmesinde tedarik zincirinin üyeleri olarak Türk şirketlerinin Proje Şirketi tarafından büyük ölçüde istihdam edilmesinde tarafların mutabakata vardığı,

- Ülkemizde nükleer mühendisliğe ilişkin lisans ve lisans üstü düzeyde eğitim sunuluyor olsa da, yetişmiş insan gücünü istihdam edecek nükleer sanayi ve santrallerimiz olmadığı için mevcut insan kaynağımızın atıl durumda olduğu, ülkemize nükleer santraller ve teknolojinin kazandırılmasını müteakip, sektörün bu insan kaynağını kendiliğinden harekete geçireceği ve mevcut en az 250 civarında yetkin insanımızı bünyesinde istihdam edeceği,

- Projenin ülkemizi nükleer enerji teknolojisi ile tanıştıracacağı, santralin yapımı dolayısıyla Türk hazinesine mali bir yükün gelmeyeceği, Projenin hayata geçirilmesi sürecinde çok büyük miktarda yabancı sermayenin ülkemize giriş yapmış olacağı, santral inşaatında mümkün olduğu kadar Türk personelin çalıştırılacağı ve mümkün olduğu kadar Türk şirketlerinin tercih edileceği, Proje ile ülkemizin enerji çeşitliliğine nükleer enerjiyi de dahil etmiş olacağı,

ifade edilmiştir.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmelerin ardından Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının 1 inci, 2 nci, 3 üncü maddeleri ile tümü aynen ve oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Komisyon üyelerinden Kırşehir Milletvekili Abdullah Çalışkan ve Sakarya Milletvekili Şaban Dişli'nin Komisyon raporu üzerine özel sözcü olarak atanması Komisyon tarafından kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
<i>H. Murat Mercan</i>	<i>Metin Yılmaz</i>	<i>Mehmet Çerçi</i>
Eskişehir	Bolu	Manisa
Üye	Üye	Üye
<i>Onur Öymen</i>	<i>Fevzi Şanverdi</i>	<i>Şükrü Mustafa Elekdağ</i>
Bursa	Hatay	İstanbul
(Muhalefet şerhi ektedir)		(Muhalefet şerhim ektedir)
Üye	Üye	Üye
<i>Abdullah Çalışkan</i>	<i>Hüseyin Tuğcu</i>	<i>Mehmet Şahin</i>
Kırşehir	Kütahya	Malatya
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye	Üye	Üye
<i>Gönül Bekin Şahkulubey</i>	<i>Şaban Dişli</i>	<i>Necip Taylan</i>
Mardin	Sakarya	Tekirdağ
	(Bu raporun özel sözcüsü)	

MUHALEFET ŞERHİ

09.11.2007 tarih ve 5710 sayılı Kanun ile Türkiye’de ilk defa nükleer güç santrallerinin kurulmasına, işletilmesine ve enerji satışına ilişkin düzenlemeler yapıldı.

Kanun kapsamındaki düzenlemeler ile Nükleer Güç Santralleri kurulumunda bir yarışma yapılacağı, yarışmada aranacak şartlar, şirketin yer tahsisi, lisans bedeli, altyapı teşvikleri, seçim süreci, yakıt temini, üretim kapasitesi, alınacak enerji miktarı ve süresi ile enerji birim fiyatını oluşturmada usul ve esaslar belirlenmekte idi.

Ayrıca, atık yönetimi kapsamında; geçici depolama ve nihai depolama yerlerinin belirlenmesi, depolama tesisinin inşası ve lisanslanması, bertaraf edilecek yüksek radyoaktif atıkların taşınması ve işlenmesine yönelik detaylar ile nükleer güç santralının sökülme işlemine ilişkin kaideler, görev ve sorumluluklar ile birlikte tanımlanmıştır.

Kanun ile ilgili olarak dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Hilmi Güler, dünyada olmayan bir sistem ile “rekabetçi yarışma modeli” ile nükleer santrallerin ihale edileceğini, bu konuda “hassas” olduklarını, dünyanın “teknolojik açıdan en üstün ve en uygun modelinin Türkiye’ye inşa edileceğini”, burada “birçok Türk mühendisin istihdam” edileceğini, teknolojik gelişmeyi sağlayabilmek için “ARGE’YE ağırlık verileceğini”, “nükleer teknolojiye sahip olmak için çalışmalar” yapılacağını, nükleer atık sorumluluğunun “santrali kuran firmalara verileceğini”, nükleer santral “ihale ve yapımının 4 yılda” bitirilebileceğini ifade etmiştir.

Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, ilgili komisyonlar, TAEK, Enerji Bakanlığı, cumhurbaşkanlığı ve ilgili mahkemeler 2,5 yıl süreyle yasa ile meşgul edilmiş, yasada sürekli geriye dönüşler yaşanmıştır. Bu olumsuz sürecin hesabını AKP iktidarı 3,5 yıl süre içerisinde verememiştir. Mevcut yasa ile nükleer anlaşmanın yapılamayacağını anlayan iktidar bu yasayı by pass edecek bir uluslararası anlaşmayı gündeme getirmiştir. Hükümet, cumhurbaşkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin, TBMM Komisyonlarının ve mahkemelerin iradesini hiçe sayarak bir uluslararası anlaşmaya imza atmıştır.

Oysaki Enerji Bakanı Hilmi Güler tarafından bu kanunun peşinden eğitim, güvenlik ve denetleme ile ilgili yasa tasarılarının da Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne getirileceği ve kanunlaştırılacağı ifade edilmiştir. Üç buçuk yıl süre içerisinde bu konuda en küçük bir adım atılmamıştır. Halen bu konuda bir düzenleyici kurum oluşturulmamış, eğitim ve denetleme konusunda kanun hazırlanamamıştır. Bunlar yapılmadan bir uluslararası anlaşmanın bu kanunların çıkarılacağı düşünülerek imzalanmış olması Türkiye açısından bir peşin kabul anlamına gelmektedir.

Hükümet tarafından bu anlaşma ile TBMM’nin iradesi ipotek altına alınmış, emirlikler, kralıklar bünyesinde dahi yapılmayacak düzeyde Türkiye Cumhuriyeti Mahkemeleri ve organları hiçe sayılarak yasa onaylanmıştır. Onaylanan yasada mevcut kanunlar içerisinde yer alan hiçbir amaç gözletilmemiş adeta teslimiyetçi bir tavır izlenmiştir.

Danıştay 13. Dairesi Kasım 2009’da “Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun Kapsamında Yapılacak Yarışma ve Sözleşmeye İlişkin Usul ve Esaslar ile Teşvikler Hakkında Yönetmeliğin yürürlüğünü durdurmuş ve açılan ihale iptal edilmiştir.

İptalde; yer tahsisi, birim satış fiyatı ve ulusal radyoaktif atık hesabı ve işletmeden çıkartma hesapları hakkındaki maddeler gerekçe gösterilmiştir.

Rusya ile yapılan anlaşmada yer tahsisi olarak Akkuyu tespit edilmiş, birim satış fiyatları Türkiye ortalama satış fiyatının üzerinde tutulmuş, nükleer atıkların imhası konusunda bir açıklık getirilmemiş, tesisi işletmeden çıkarma esasları belirtilmemiştir. Bu nedenle ilgili anlaşma Danıştay Kararının arkasından dolanan bir anlaşma haline dönüşmüştür.

Geçmişe dönük değerlendirmeler dışında uluslar arası anlaşmanın siyasi ve teknik açıdan bir dolu problemleri vardır. Bu problemler;

a) Anlaşmadaki taraflar Rusya Federasyonu adına Rusya Federasyonu Devlet Atom Enerjisi Kurumu (Rosatom), Türkiye adına ise, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıdır. Kuruluşa karşı Bakanlık muhatap edilmiştir.

b) Santrali kuracak şirketin seçimi konusunda yetki Rosatom'a verilmiştir ve santrali yapacak şirket belli olmadan sözleşme yapılmıştır.

c) Teknolojik olarak vver 1200 tipi reaktör seçilmiş ancak bu reaktör henüz ne Rusya'da ne de diğer dünya devletlerinde kurulmamıştır.

d) Oysaki bu konuda daha önce çıkartılan nükleer santrallerin kurulması ve işletilmesine ilişkin 5710 sayılı kanunda kurulacak santralin daha önce kuracak şirketin ait olduğu ülkede kurulması ve en az 5 yıl denenmiş olması şartı getirilmişti. Bu duruma göre hükümet kendi yaptığı kanuna ters düşen bir anlaşmaya imza atmış bu kanunu hiçe saymıştır.

e) Santralin kurulacağı arazi ve Türk devletine ait ilave arazi proje şirketine bedelsiz olarak tahsis edilmiştir.

a) Santralin yeri konusunda Akkuyu belirlenmiş, ancak Akkuyu'ya 37 yıl sonra yeniden ruhsatlandırma yapılması gerekirken kurulacağı yerin seçimi 37 yıl önceki ruhsata bağlanmıştır. Oysaki 37 yıl önce ruhsatlanan Akkuyu bölgesinde deniz suyu sıcaklığı değişmiş, yerleşim oranı 7 kat artmış, turizm kapasitesi 12 kat artmıştır. Ayrıca, bölge iki büyük deprem geçirmiştir. Bu nedenle yeniden lisanslandırılması mutlak zorunluluk haline gelmiştir.

b) "Tüm gerekli lisanslar ve izinler hükümet kuruluşlarından alınır" denmesine rağmen Türkiye'de nükleer projeye ruhsat verecek bir düzenleyici kurum ve hatta bunu yorumlayacak kurumsal bilgi birikim oluşturulmamıştır. Ayrıca, bu sözleşmenin hayata geçirilebilmesi için TAEK, EPDK ve ilgili Nükleer Santrallerin Kurulması Hakkındaki Kanunda değişiklik yapılması gerekmektedir.

c) Sözleşmeye "üretim miktarından az üretim olduğunda eksik üretilen miktarı temini" yönünde bir yükümlülük konmasına rağmen eksik üretim tedarik edilmediğinde cezai durumun ne olacağı belirtilmemiştir. Buna karşın Türkiye 15 yıllık bir satın alma garantisini ilgili firmaya vermiştir.

d) Sözleşmenin 10. maddesinin yedinci bendinde sermaye harcamaları, lisans bedelleri, geliştirme bedelleri, finansman sağlamaya ilişkin bedellerin geri ödemesi konusunda ve ayrıca işletme maliyeti, yakıt tedariki, yakıt döngüsü maliyeti, yakıt atığın taşınması, depolanması bertaraf edilmesi, söküm ve sahanın yeniden düzenlenmesi konusundaki sigorta primlerinin ödeneceği belirtilmiş ancak bu ödemelerin kim tarafından yapılacağına bu bölümde açıklık getirilmemiştir. Proje finansmanı Rus tarafına ait olmasına rağmen burada detay belirtilmemesi ileride ciddi sıkıntılar doğuracaktır. Yine madde 10'un 9. bölümünde açıklanan yakıt yönetimi hesabına aktarılacak 0,15 ABD Cent ve işletmeden çıkarma için aktarılacak 0,15 ABD Cent daha önce çıkan kanunun cumhurbaşkanlığından dönme gerekçesine ve Danıştay Kararına aykırıdır.

e) Elektrik satın alma başlıklı madde 10'un 5. fıkrasında 2400 MW 15 yıl süreyle 12.35 Cent alım garantisi verilmesine rağmen onuncu fıkrasında 3 ve 4. ünitelerden üretilecek elektriğin %30'u proje sürecinde 15.33 olarak hesaplanacağı belirtilmiştir. Bu alım bedellerine ekstra bir artış getirecektir.

f) Yakıt atık yönetimi başlıklı 12. bölümde proje şirketi sökülme ve atık yönetiminden sorumludur denmesine rağmen proje süresince atıkların ne olacağı sorumluluğa bağlanmış ancak sökülme sonrası ne olacağı konusunda bir açıklık getirilmemiştir.

g) Rus Nükleer Santral Endüstrisinin Avrupa ve Amerika'da kabul görmemesi söz konusudur.

h) İhalesiz çözüm yoluna gidilmektedir. Yapılan bu uluslararası anlaşmayla Türkiye'nin daha önce yapmış olduğu uluslararası ticaret anlaşmalarına rekabetçi bir ihale sistemi yaratılmadığından dolayı ters düşülmektedir. Bir anlaşma diğer anlaşmaları kesmemelidir.

i) Fiyat Türkiye ortalama satış fiyatının üzerindedir.

j) Santral Yap-İşlet Devret santrali değil, Yap-İşlet santralidir.

k) Santrallerin tasarımında kullanılan soğutma teknolojisini düzenleyen kanun ya da yönetmeliğimiz yoktur.

l) Sigorta sadece santralin kurulma aşaması ile ilgilidir. İşletme sırasındaki vuku bulacak kazalar ve görülen zararlarla ilgili bir açıklık sözleşmede görülmemektedir.

Türkiye'de yapılacak nükleer santrallerin, devletin ortaklığı ve kontrolü altında ve eşit rekabet koşulları ortamında oluşturulması yerli uranyum ve toryum yataklarımızın değerlendirilmesinin sağlanması, teknoloji transferinin esas alınması, yakıt zenginleştirme sonucunda ARGE'nin öncelikli olması, denenmiş bir teknoloji ile yapılması, yer tahsisinin ise, yeniden ruhsatlandırma yapılarak belirlenmesi gerekmektedir.

Rusya ile yapılan bu anlaşma sonucunda Rusya'ya bağımlılığın daha çok artması söz konusu olmuştur. Doğalgazda %64 olan Rusya'ya bağımlılığımız elektrik enerjisi üretiminde %50'ler düzeyindedir. Nükleer santral tamamlandığında bu bağımlılık elektrik enerjisi ve yakıtları düzeyinde %70'e kadar çıkacaktır. Ayrıca, Samsun Ceyhan Projesi doğalgaza bağlı olarak 23 ilin gaz dağıtım işinin Rusların elinde olması da çok önemli bir faktör olarak değerlendirilmelidir. Rusya'ya bağımlılığın artması Türkiye açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Tüm bu gerekçelerle Rusya'yla yapılan bu anlaşmaya muhalefet ediyoruz.

Sayılarımızla,

Şükrü M. Elekdag

İstanbul

Onur Öymen

Bursa

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE RUSYA FEDERASYONU HÜKÜMETİ
ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE
AKKUYU SAHASINDA BİR NÜKLEER
GÜÇ SANTRALİNİN TESİSİNE VE İŞLE-
TİMİNE DAİR İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN
ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UY-
GUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN
TASARISI**

MADDE 1- (1) 12 Mayıs 2010 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nde Akkuyu Sahası’nda Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE RUSYA FEDERASYONU HÜKÜMETİ
ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE
AKKUYU SAHASINDA BİR NÜKLEER
GÜÇ SANTRALİNİN TESİSİNE VE İŞLE-
TİMİNE DAİR İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN
ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UY-
GUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN
TASARISI**

MADDE 1- Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2- Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3- Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

C. Çiçek

Devlet Bakanı V.

S. Ergin

Devlet Bakanı

M. Z. Çağlayan

Devlet Bakanı

S. A. Kavaf

Millî Savunma Bakanı

M. V. Gönül

Maliye Bakanı

M. Şimşek

Sağlık Bakanı

R. Akdağ

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı

Ö. Dinçer

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Günay

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

B. Arınç

Devlet Bakanı

H. Yazıcı

Devlet Bakanı

F. Çelik

Devlet Bakanı

C. Yılmaz

İçişleri Bakanı V.

M. V. Gönül

Millî Eğitim Bakanı

N. Çubukçu

Ulaştırma Bakanı

B. Yıldırım

Sanayi ve Ticaret Bakanı

N. Ergün

Çevre ve Orman Bakanı

V. Eroğlu

Devlet Bak. ve Başb. Yrd. V.

N. Ergün

Devlet Bakanı

F. N. Özak

Devlet Bakanı V.

S. A. Kavaf

Adalet Bakanı

S. Ergin

Dışişleri Bakanı V.

T. Yıldız

Bayındırlık ve İskân Bakanı

M. Demir

Tarım ve Köyişleri Bakanı

M. M. Eker

En. ve Tab. Kay. Bakanı

T. Yıldız

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE RUSYA FEDERASYONU HÜKÜMETİ ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE AKKUYU SAHASI'NDA BİR NÜKLEER GÜÇ SANTRALİNİN TESİSİNE VE İŞLETİMİNE DAİR İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN ANLAŞMA

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti (**Türk Tarafı**) ve Rusya Federasyonu Hükümeti (**Rus Tarafı**);

Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'nun Uluslararası Atom Enerjisi Ajansına üye oldukları ve 1 Temmuz 1968 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması'na taraf oldukları hususlarını dikkate alarak;

Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'nun, 26 Eylül 1986 tarihli Nükleer Kazaların Erken Bildirimine İlişkin Sözleşme, 17 Haziran 1994 tarihli Nükleer Güvenlik Sözleşmesi ve 26 Ekim 1979 tarihli Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Sözleşmesi'ne taraf olduklarına işaret ederek;

6 Ağustos 2009 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında Nükleer Bir Kazanın Erken Bildirimine ve Nükleer Tesisler Hakkında Bilgi Değişimine İlişkin Anlaşma'yı dikkate alarak;

Türkiye Cumhuriyeti'nin katılım sürecinde olduğu ve Rusya Federasyonu'nun da taraf olduğu, 5 Eylül 1997 tarihli Kullanılmış Yakıt İdaresinin ve Radyoaktif Atık İdaresinin Güvenliği Üzerine Birleşik Sözleşmesi'ne de işaret ederek;

Türkiye Cumhuriyeti'nin Nükleer Enerji Alanında Üçüncü Taraf Sorumluluğuna İlişkin 29 Temmuz 1960 tarihli Paris Sözleşmesi ile Viyana Sözleşmesi ve Paris Sözleşmesi'nin Uygulanmasına İlişkin 21 Eylül 1988 tarihli Ortak Protokol'e taraf olduğunu ve Rusya Federasyonu'nun 21 Mayıs 1963 tarihli Nükleer Zararlar İçin Sivil Sorumluluğa İlişkin Viyana Sözleşmesi'ne taraf olduğunu tanıyarak;

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti arasında 15 Aralık 1997 tarihli Enerji Alanında İşbirliği Anlaşması'na dayalı olarak Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımı alanında, Taraflar arasında işbirliğinin daha etkin hale getirilmesi yönünde çaba göstererek;

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında 6 Ağustos 2009 tarihli Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması ve Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Rusya Federasyonu Enerji Bakanlığı arasında 6 Ağustos 2009 tarihli Nükleer Güç Mühendisliği Alanında İşbirliğine İlişkin Protokol hükümleri uyarınca;

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında 15 Aralık 1997 tarihli Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma kapsamındaki haklar ve yükümlülüklerle işaret ederek ve

Türkiye Cumhuriyeti'nde Bir Nükleer Güç Santrali İnşasında İşbirliğine İlişkin Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakam ile Rusya Federasyonu Başbakan Yardımcısının 13 Ocak 2010 tarihli Ortak Bildirisi'ne atıfta bulunarak,

aşağıdaki hususlarda mutabakata varmışlardır.

MADDE 1 TANIMLAR

İşbu Anlaşma'nın diğer bölümlerinde tanımlanan terimlere ek olarak, aşağıda belirtilen tanımlar işbu Anlaşma kapsamında kullanılacaktır:

Anlaşma; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Akkuyu Sahasında bir Nükleer Enerji Santrali Tesisi ve İşletilmesine İlişkin Anlaşma anlamına gelir.

Yetkilendirilmiş Kuruluşlar; Yetkili Makamlar, Türk Kuruluşları ve Rus Kuruluşları anlamına gelir.

Yetkili Makamlar; işbu Anlaşma'nın 4. maddesi kapsamında taraflarca belirlenen makamlar (ve ikameleri) anlamına gelir.

Proje Anlaşmaları; Projeye ilgili olarak, Proje Şirketi için Elektrik Satın Alma Anlaşması da dahil, ancak bu anlaşma ile sınırlı olmamak üzere, aşağıdaki her bir anlaşma anlamına gelir:

- (a) Türk Tarafı veya Türk Tarafı'nca kontrol edilen (doğrudan veya dolaylı olarak) veya çoğunluk hissesine sahip olunan (doğrudan veya dolaylı olarak) herhangi bir kuruluş (işbu Anlaşma tarihinde veya daha sonra) ve
- (b) Proje Şirketi, herhangi bir Proje Katılımcısı ve/veya Rus Tarafı,

UAEA; Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı anlamına gelir.

Ortak Protokol; Viyana Sözleşmesi ve Paris Sözleşmesi'nin Uygulanmasına İlişkin 21 Eylül 1988 tarihli Ortak Protokol anlamına gelir.

ETKB; Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı anlamına gelir.

NGS; nükleer ada(lar), türbin adası(ları), santral dengesi ve sahada bulunan tüm yan hizmetler altyapısı da dahil, ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, Projenin parçası olarak, sahada inşa edilecek nükleer güç santrali anlamına gelir.

Nükleer Yakıt; tam kontrol çubuğu ve yakıt demetleri halindeki nükleer yakıt anlamına gelir.

Paris Sözleşmesi; Nükleer Enerji Alanında Üçüncü Şahıslara Karşı Hukuki Sorumluluğa İlişkin 29 Temmuz 1960 tarihli Paris Sözleşmesi anlamına gelir.

Taraflar; Türk Tarafı ve Rus Tarafı anlamına gelir.

Elektrik Satın Alma Anlaşması (ESA); NGS tarafından üretilen elektriğin alımı ve satışına ilişkin Proje Şirketi ve Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) arasındaki Anlaşma anlamına gelir.

Proje; saha incelemeleri, tasarım, inşaat, hizmete alma ve tüm işletme ömrü boyunca işletme, atık yönetimi ve sökümü de kapsamak üzere, ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi anlamına gelir.

Proje Şirketi; Türkiye Cumhuriyeti kanun ve düzenlemeleri kapsamında, NGS'nin işletilmesi de dahil, ancak bununla sınırlı olmamak kaydıyla, projenin yürütülmesi amacıyla kurulan anonim şirket anlamına gelir.

Proje Katılımcıları; Proje Şirketi'nin her bir yüklenicisi veya alt yüklenicisi (herhangi bir düzeyden) veya kreditorlerinin ve doğrudan veya dolaylı hissedarlarının herhangi birisi de dahil olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, Proje Şirketi Tedarik Zinciri'nin her bir üyesi anlamına gelir.

Rosatom; Rusya Federasyonu Devlet Atom Enerjisi Kuruluşu "Rosatom" anlamına gelir.

Rus Kuruluşları; Rus Yetkili Makamı tarafından ilgili amaca matuf olarak yetkilendirilen Rus devletinin kontrolündeki herhangi bir kuruluş anlamına gelir.

Saha; işbu Anlaşma tarihinde Elektrik Üretim A.Ş.'ye (EÜAŞ) ait olan ve Proje Şirketi'ne tahsis edilecek olan Türkiye Cumhuriyeti Mersin İli sınırları içerisinde Akkuyu'da bulunan alan anlamına gelir.

Türk Kuruluşları; Türk Yetkili Makamı tarafından ilgili amaca matuf olarak yetkilendirilen Türk devletinin kontrolündeki herhangi bir kuruluş anlamına gelir.

Ünite 1, Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4; NGS'nin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü VVER 1200 (AES 2006 Tasarımı) tipi güç üniteleri anlamına gelir.

MADDE 2 PROJENİN ONAYLANMASI

Taraflar, işbu Anlaşma'yla uyumlu olarak Projenin uygulanmasını onaylarlar. İşbu Anlaşmada aksi belirtilmediği sürece, Taraflar işbu Anlaşma'yı, tüm Türk lisans gereksinimleri de dahil olmak üzere Türk ulusal kanunları, düzenlemeleri ile uyumlu olarak uygulayacaklardır.

MADDE 3 AMAÇ VE KAPSAM

1. Taraflar Proje'yle ilgili olarak işbirliği yaparlar.
2. Söz konusu işbirliği, belirtilenlerle sınırlı olmamak üzere, aşağıdaki hususları kapsar:
  - 2.1. NGS'nin tasarımı ve inşası;
  - 2.2. Proje'nin uygulanması için gerekli olan, şebeke bağlantılarıyla ilgili altyapı da dahil olmak üzere, ancak bununla sınırlı olmaksızın, altyapının geliştirilmesi ve inşası;
  - 2.3. Proje'nin uygulanmasının yönetilmesi;

- 2.4. NGS'nin tasarımı, inşası ve işletiminin tüm aşamalarında Proje'nin güvenilir kalitesinin temin edilmesi;
- 2.5. NGS'nin işletmeye alımı;
- 2.6. NGS'nin emniyetli ve güvenilir işletimi;
- 2.7. NGS tarafından üretilen elektriğin alımı ve satımı;
- 2.8. NGS'nin modernize edilmesi, denenmesi ve bakımı;
- 2.9. Tüm işletme ömrü boyunca NGS ile bağlantılı olarak aşınma ve yıpranmaya yönelik yedek parçaların tedariki;
- 2.10. NGS için ekipman işletmesiyle ilgili tanı ve inceleme düzenlemelerinin geliştirilmesi ve kullanımı;
- 2.11. NGS işletme personelinin eğitimi ve yeniden eğitimi;
- 2.12. NGS işletme personelinin eğitimi için simülatörler de dahil olmak üzere teknik eğitim tesislerinin geliştirilmesi ve kullanımı;
- 2.13. NGS emniyeti ile ilgili bilimsel destek;
- 2.14. NGS'nin fiziksel olarak korunması;
- 2.15. Nükleer ve radyoaktif materyallerin NGS'teki, NGS'ye gelişlerinde veya NGS'den ayrılışlarında bütünlüklerinin ve fiziksel korumalarının sağlanması;
- 2.16. Taze nükleer yakıt tedariki;
- 2.17. NGS işletiminden doğan radyoaktif atıkların arındırılması ve emniyetli yönetimi;
- 2.18. NGS inşası ve işletiminde kullanım için sistemlerin, ekipmanın, bileşenlerin ve materyallerin tasarımı, imalatı, geliştirilmesi ve üretimi;
- 2.19. NGS işletiminden doğan kullanılmış nükleer yakıtın güvenli yönetimi;
- 2.20. Kullanılmış nükleer yakıtın taşınması;
- 2.21. NGS'ye ilişkin acil durum müdahale planlaması;
- 2.22. NGS'nin sökümü;
- 2.23. Türkiye'deki nükleer yakıt üretim tesislerinin kurulması ve işletimi de dahil olmak üzere nükleer yakıt döngüsü;
- 2.24. Teknoloji transferi ve
- 2.25. Lisanslama ile nükleer tesisler ve aktivitelerin ve radyasyon emniyeti ve güvenliğinin denetimi alanında bilgi ve deneyim alışverişi.

3. İşbu madde kapsamındaki işbirliği konuları, Türk Kuruluşları ve Rus Kuruluşları tarafından, Türk Tarafı'na mali yük getirilmeden yürütülür. Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer yakıt üretim tesislerinin kurulması ve işletimi de dahil olmak üzere nükleer yakıt döngüsü hakkındaki işbirliği ve teknoloji transferi Taraflarca mutabakata varılacak ayrı koşullar çerçevesinde yürütülecektir.

MADDE 4 YETKİLİ MAKAMLAR

1. İşbu Anlaşma'nın uygulanması amacıyla, Taraflarca aşağıda belirtilen Yetkili Makamlar tayin edilmiştir:

- 1.1. Rus Tarafı adına, Rosatom ve
- 1.2. Türk Tarafı adına, ETKB.

2. Taraflar, Yetkili Makam yerine bir ikame tayin ettiklerinde veya belirlenen Yetkili Makamın adında bir değişiklik yaptıklarında, diplomatik kanallar vasıtasıyla birbirlerini derhal haberdar ederler.

3. İşbu Anlaşma ile öngörülen işbirliği, Yetkili Makamlara ek olarak, Türk Kuruluşları ve Rus Kuruluşları tarafından yürütülür.

MADDE 5 PROJE ŞİRKETİ

1. Rus Tarafı, işbu Anlaşma'nın imza tarihinden itibaren 3 (üç) ay içinde Proje Şirketi'nin kurulması için gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlar.
2. Proje Şirketi, NGS tarafından üretilen elektrik de dahil olmak üzere, NGS'nin sahibidir.
3. Proje Şirketi, Rus Tarafı'nca yetkilendirilen şirketlerin doğrudan veya dolaylı olarak başlangıçta % 100 (yüzde yüz) hisse payına sahip olacak şekilde, Türkiye Cumhuriyeti kanunları ve düzenlemeleri kapsamında anonim şirket şeklinde kurulur.
4. Rus Yetkili Kuruluşları'nın Proje Şirketi'ndeki toplam payları, hiçbir zaman %51'den (yüzde elli birden) az olamaz. Proje Şirketi'nin geride kalan azınlık hisselerinin dağıtımı, her zaman, ulusal güvenlik ve ekonomi konularında ulusal çıkarların korunması amacıyla Tarafların rızasına tabidir.
5. Hisselerin dağıtımı, yöneticilerin atanması, paydaşların yatırım biçimi, hisselerin transferine ilişkin kısıtlamalar, Proje Şirketi ve Proje'ye uygulanabilir finansman mekanizmaları da dahil; ancak, bunlarla sınırlı kalmamakla birlikte, Proje Şirketi'nin şirket yönetimine ilişkin konular, ulusal güvenlik ve ekonomi konularında ulusal çıkarların korunması amacıyla Türk Tarafı'nın rızasına tabidir.
6. Bu projenin yatırım ve işletim dönemlerini kapsayan risklerin sigortalanması sorumluluğu Proje Şirketi'ne aittir.

Rus Tarafı, Proje Şirketi'nin başarısızlığı halinde, işbu Anlaşma'dan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeyi temin etmek amacıyla gerekli tüm yetkinlik ve kabiliyete sahip olması öngörülen Proje Şirketi'nin halefini belirlemede tüm sorumluluğu üstlenecektir. Türk Tarafı, bunun karşılığında, yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti kanun ve düzenlemelerinin izin verdiği ölçüde, Türkiye Cumhuriyeti kanun ve düzenlemelerine uygun olarak, gerekli tüm izin ve lisansların zamanında ve uygun şekilde alınmasının temini açısından gerekli tüm önlemleri alacaktır.

Her bir Güç Ünitesi için ESA'nın sona ermesini müteakip, ancak her bir Güç Ünitesinin ticari işletmeye giriş tarihinden sonra 15 (on beş) yıldan daha erken olmamak kaydıyla, Proje Şirketi, NGS ömrü boyunca, NGS Ünite 1, Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4 için, Türk Tarafı'na yıllık bazda Proje Şirketi'nin net karının % 20'sini verecektir.

MADDE 6 PROJENİN UYGULANMASI

1. Rus Tarafı, Proje Şirketi'nin, işbu Anlaşma'nın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren bir yıl içinde, NGS inşasının başlaması için gerekli tüm belgeler, izinler, lisanslar, rızalar ve onayları almak için gerektiği şekilde başvurmasını sağlar. Eğer Proje Şirketi, işbu 6. Madde'nin bu bendinde bahsi geçen gerekli belgeler, izinler, lisanslar, rızalar ve onayları almak için başvuruda bulunmaz ise işbu Anlaşma ve Proje Şirketi'ne yapılan arazi tahsisi, Türk Tarafı'na herhangi bir yükümlülük getirilmeden feshedilecektir.

2. Proje Şirketi, Rus Tarafı'nın tam desteği ile NGS inşasının başlaması için gerekli tüm belgeler, izinler, lisanslar, rızalar ve onayların verilmesinden itibaren yedi yıl içinde Ünite 1'i

ticari işletmeye alır. Proje Şirketi, Rus Tarafı'nın tam desteği ile, Ünite 1'in ticari işletmeye başlanmasından itibaren, Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4'ü ardarda bir yıl aralıklarla ticari işletmeye alır. NGS ünitelerinin ticari işletmeye erken veya geç girişi durumunda, Taraflar'ın sorumlulukları ESA'ya göre belirlenir.

3. NGS inşası için genel yüklenici, JSC "Atomstroyexport" (ASE) olacaktır.

4. Taraflar, Türk şirketlerinin, ASE tarafından emtiaların tedariki, hizmetlerin icrası ve Proje'nin inşa aşaması ile bağlantılı olarak çalışmaların yürütülmesinde tedarik zincirinin üyeleri olarak büyük ölçüde istihdam edilmesinde mutabakata varmışlardır. Proje Şirketi, tedarik zincirinin üyelerini istihdam ederken yeni yapılan nükleer güç santrali projelerinin özelliklerini ve özel emniyet gereksinimlerini dikkate alır.

5. Taraflar, Türk vatandaşlarının ücretsiz olarak eğitilmesi ve NGS işletme gereksinimlerinde yaygın olarak istihdam edilmesi hususlarında mutabakata varmışlardır. Söz konusu eğitim, Türk Tarafı'na mali yük getirmeden sahada tam donanımlı simülatör kurulmasını, bununla sınırlı olmamak kaydıyla da kapsar.

6. Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Rusya Federasyonu'nun yürürlükteki kanun ve düzenlemelerinin izin verdiği ölçüde, Proje'yle ilgili olarak Proje Şirketi'ni destekler ve Proje Şirketi'yle işbirliği yapar.

MADDE 7 ARAZİ TAHSİSİ VE ERİŞİM

1. Türk Tarafı, sahayı mevcut lisansı ve mevcut altyapısı ile birlikte bedelsiz olarak, NGS'nin söküm sürecinin sonuna kadar Proje Şirketi'ne tahsis eder. Santralin kurulacağı ve Türk devletine ait ilave arazi de Proje Şirketi'ne bedelsiz olarak tahsis edilir. Gerekli olursa, Proje Şirketi, ilave arazi için Orman Fonu'na gerekli ödemeleri yapar.

2. Türk Tarafı, Proje Şirketi'ne, yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti kanun ve düzenlemeleri kapsamında, Proje ile ilgili olarak ihtiyaç duyulan, özel mülkiyete konu diğer tüm arazilerin kamulaştırılması hususunda kolaylık sağlar. Türk Tarafı, yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti kanun ve düzenlemelerinin izin verdiği ölçüde, Proje Şirketi adına veya Proje Şirketi rızasıyla, istihdam edilenler, yükleniciler, acenteler, temsilciler için veya böyle bir erişim isteyen diğer kişiler için söz konusu arazilere erişimi garanti eder. Proje Şirketi, söz konusu araziye ulaşımından önce belirtilen kişilere ait kimlik bilgilerini içeren listeleri Türk Tarafı'na verir. Türk Tarafı, yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti kanun ve düzenlemeleri izin verdiği ölçüde, Proje'yle ilgili olarak yabancıların çalışmasına ilişkin gerekli izinlerin verilmesini kolaylaştıracaktır. Türk Tarafı, ulusal güvenlik sebebiyle, belirli kişilerin böyle arazilere erişimlerini reddetme hakkını saklı tutacaktır.

MADDE 8 LİSANSLAMA, ONAYLAR VE DÜZENLEMELER

1. NGS, nükleer güvenlik ve radyasyon koruması kapsamında Türkiye Cumhuriyeti kanun ve düzenlemeleri ile uyumlu olarak lisanslanır ve denetlenir.

2. Proje Şirketi, Türkiye Cumhuriyeti'nin yürürlükteki kanun ve düzenlemeleri uyarınca ihtiyaç duyulabilecek, tüm diğer gerekli lisanslar, izinler ve onayları hükümet kuruluşlarından alır.

3. Türk Tarafı, Türkiye Cumhuriyeti'nin yürürlükteki kanun ve düzenlemelerinin izin verdiği ölçüde, Proje Katılımcılarının Türkiye kanun ve düzenlemeleri ile uyumlu olması kaydıyla, Türkiye Cumhuriyeti kanunları kapsamında Proje'yle ilgili olarak, işbu Anlaşma'da öngörülen, malların teslimatı, çalışmaların yürütülmesi veya hizmetlerin yerine getirilmesi hususları da dahil olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, herhangi bir Proje Katılımcısı tarafından ihtiyaç duyulabilecek tüm onaylar, izinler, lisanslar, kayıtlar ve rızaları kolaylaştırmak için gerekli önlemleri alır.

4. Proje Şirketi, elektrik iletim sistem bağlantısı, sistem işletmesi ve elektrik piyasa işletmesine ilişkin yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti kanun, düzenleme ve kurallarına tabi olacaktır.

NGS, Proje Anlaşmaları'nda mutabakata varılacak teknik parametreler ile uyumlu olduğu ölçüde, Türk iletim sistemi dengelemesine katılacaktır.

MADDE 9 PROJE FİNANSMANI

NGS'nin tasarım ve inşası finansmanına yardımcı olmak açısından Rus Tarafı, ASE'ye, Proje'de kullanılmak üzere Rus menşeli malların (iş ve hizmetler) alınması için tercihli şartlar ile finansman sağlar.

MADDE 10 ELEKTRİK SATIN ALMA ANLAŞMASI

1. Türk Tarafı, Proje Şirketinin Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan elektrik üretimi lisansı almasından sonraki otuz gün içinde, Ünite 1, Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4 için sabit miktarda elektriğin satın alınması amacıyla, TETAŞ'ın Proje Şirketi ile ESA imzalamasını sağlar.

2. Proje Şirketi, ESA süresince NGS'nin tüm üniteleri için aylık elektrik üretim miktarlarını Ünite 1'in ticari işletmeye alınmasından en az bir yıl önce TETAŞ'a sunar.

Ayrıca, Proje Şirketi, ESA'da belirtildiği şekilde, gelecek yıla ilişkin "uzlaştırma dönemi" elektrik üretim miktarları tablosunu her yıl Nisan ayında sunar. Proje Şirketi, söz konusu tabloların ilkini, NGS'nin her bir ünitesinin ticari işletmeye alınmasından dört ay önce sunacaktır.

3. Tüm ESA dönemi boyunca ünite başına taahhüt edilen miktardan daha fazla üretim gerçekleşmesi durumunda, fazla üretilen bu elektrik miktarı, ESA hükümlerine uygun olarak satın alınır.

4. ESA'da belirtilen miktardan daha az üretim olması durumunda, Proje Şirketi, eksik üretilen elektrik miktarını temin etmek suretiyle yükümlülüklerini yerine getirir.

5. TETAŞ, Proje Şirketi'nden, ESA'da belirtildiği şekilde, NGS'de üretilmesi planlanan elektriğin -Ünite 1 ve Ünite 2 için % 70'ine (yüzde yetmiş) ve Ünite 3 ve Ünite 4 için % 30'una (yüzde otuz)- tekabül eden sabit miktarlarını her bir güç ünitesinin ticari işletmeye alınma tarihinden itibaren 15 (on beş) yıl boyunca 12.35 (on iki nokta otuz beş) Amerika Birleşik Devletleri (ABD) senti/kWh ağırlıklı ortalama fiyattan (Katma Değer Vergisi dahil değildir) satın almayı garanti eder.

6. Proje Şirketi, Ünite 1 ve Ünite 2'de üretilmesi planlanan elektriğin % 30'unu (yüzde otuz) ve Ünite 3 ve Ünite 4'de üretilmesi planlanan elektriğin % 70'ini (yüzde yetmiş) , kendisi veya enerji perakende tedarikçileri vasıtasıyla serbest elektrik piyasasında satacaktır.

7. Birim fiyat; yatırım bedeli, sabit işletme bedeli, değişken işletme bedeli ve yakıt bedelinden oluşur. Birim fiyatın detayları aşağıdaki şekildedir:

7.1. Ünite 1, Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4'ün ticari işletmeye alınmasına ilişkin olarak, Proje Şirketi tarafından yapılan tüm sermaye harcamaları (lisans bedelleri, geliştirme bedelleri ve masrafları ve finansman sağlamaya ilişkin bedeller dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla) söz konusu Ünitelerin ticari işletmeye alınmasından sonraki 15 yıl içinde geri döner.

7.2. ESA süresince Proje Şirketi'nin Projeye ilişkin tüm işletme maliyeti [lisans bedelleri, yakıt tedariki ve yakıt döngüsüne ilişkin maliyet ve karşılıklar (içsel veya dışsal, gönüllü veya zorunlu) kullanılmış yakıt ve atığın taşınması, depolanması ve bertaraf edilmesi, sökülme ve sahanın yeniden kullanılabilir hale getirilmesi dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla], sigorta primleri ve vergileri, Ünite 1, Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4'ün modernizasyonuna ilişkin yapılan veya yapılacak olan giderler, gerçekleşmesine bağlı olarak ödenecektir. (Tereddüte mahal vermemek için, gelecekteki maliyetler için ayrılan karşılıklar, söz konusu karşılıklar ayrıldığında harcama olarak kabul görecektir.)

7.3. Projenin Ünite 1, Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4'ünün ticari işletmeye alınmasını tamamen veya kısmen finanse etmek için temin edilen herhangi bir borç finansmanına ilişkin borç planı ödemesi (faiz, ana para ve harçlar), gerçekleşmesine dayalı olarak finanse edilir.

7.4. Projenin Ünite 1, Ünite 2, Ünite 3, Ünite 4'ünün ticari işletmeye alınmasıyla ilgili olarak Proje Şirketi'ne doğrudan veya dolaylı yatırımcılar tarafından yapılan yatırımlar, söz konusu Ünitelerin ticari işletmeye alınmasından sonra 15 yıl içinde eşit oranlı amortisman yöntemi bazında geri ödenir.

8. Birim fiyat bileşenlerine eskalasyon uygulanmaz. ESA dönemi içinde birim fiyatta artış talep edilmez. İşbu Anlaşma'nın imza tarihinden sonra Türk kanunları ve düzenlemelerindeki değişiklikler nedeniyle ortaya çıkabilecek maliyetteki değişiklikler, ESA'ya göre TETAŞ tarafından satın alınan elektrik yüzdesi ile orantılı olarak TETAŞ'a yansıtılır.

9. Proje Şirketi, ESA çerçevesinde TETAŞ tarafından alınan elektrik için kullanılmış yakıt ve radyoaktif yakıt yönetimi hesabına 0.15 ABD senti/kWh ve işletmeden çıkarma hesabı için 0.15 ABD senti/kWh tutarında ayrı bir ödeme yapar. ESA dışında satılan elektrik için Proje Şirketi yürürlükteki Türk kanunları ve düzenlemeleri uyarınca gerekli ödemeleri ilgili fonlara yapacaktır.

10. ESA'nın ayrılmaz bir parçası olarak TETAŞ ve Proje Şirketi arasında mutabakata varılan tarife kademelerinde, elektrik fiyatındaki yıllık değişim, Projenin geri ödemesinin sağlanması açısından, fiyat limiti üst tavanı 15.33 (on beş nokta otuz üç) ABD senti/kWh olmak üzere Proje Şirketi tarafından hesaplanır.

11. NGS'nin ünitelerinden herhangi birinin, işbu Anlaşma'da programlanan tarihten daha geç işletmeye alınması halinde, ESA'da öngörülen mücbir sebep durumları hariç olmak üzere, satılacak elektriğin fiyatı ESA hükümlerine göre ayarlanacaktır.

MADDE 11 VERGİLENDİRME

1. Proje'yle ilgili olan tüm vergiler ve harçlar, işbu Anlaşma ve 15 Aralık 1997 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması dikkate alınmak suretiyle, Taraf Devletlerin yürürlükteki kanun ve düzenlemeleri ile uyumlu olarak vergilendirilir.
2. Taraflar, işbu Anlaşma'da başka şekilde belirtilmediği sürece, Türkiye Cumhuriyeti'nin vergilendirmeye ilişkin tüm kanun ve düzenlemelerine uyulmasını temin eder.

MADDE 12 YAKIT, ATIK YÖNETİMİ VE SÖKÜM

1. Nükleer Yakıt, Proje Şirketi ve tedarikçiler arasında yapılan uzun dönemli anlaşmalar bazında tedarikçilerden temin edilir.
2. Taraflarca mutabık kalınabilecek ayrı bir anlaşma ile Rus menşeli kullanılan nükleer yakıt, Rusya Federasyonu'nda yeniden işlenebilir.
3. Taraflar, devletlerinin yürürlükteki kanunları ve düzenlemeleri izin verdiği ölçüde, nükleer yakıt, kullanılmış nükleer yakıt veya herhangi bir radyoaktif materyalin sınır ötesi taşınması da dahil olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, nükleer materyallerin sınır ötesi taşınmasına ilişkin gerekli tüm ilgili onay, lisans, kayıt ve rızaların alınmasında Proje Şirketi'ne yardım eder.
4. Proje Şirketi, NGS'nin sökümü ve atık yönetiminden sorumludur. Bu çerçevede, Proje Şirketi yürürlükteki Türk kanun ve düzenlemeleri ile öngörülen ilgili fonlara gerekli ödemeleri yapacaktır.

MADDE 13 FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

1. İşbu Madde 13'te:

1.1.“fikri mülkiyet” - 14 Temmuz 1967 tarihinde Stokholm'de imzalanan ve 2 Ekim 1979 tarihinde tadil edilen Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nü (WIPO) kuran Sözleşmenin 2. Maddesinde ifade edilen anlamda kullanılmıştır ve sınai mülkiyet ve gizli bilgi de dahil olmak üzere, bunlarla sınırlı kalmaksızın, fikri mülkiyet haklarını içerir.

1.2.“sınai mülkiyet” – 14 Temmuz 1967 tarihinde Stokholm'de gözden geçirilen ve 28 Eylül 1979 tarihinde tadil edilen 20 Mart 1883 tarihli Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi'nin 1. Maddesinde ifade edilen anlamda kullanılmıştır.

1.3.“gizli bilgi” – üçüncü tarafın erişimine açık olmaması nedeniyle gerçek veya olası ticari değeri olan ve bilim-teknik bilgisi, teknoloji ve imalat bilgisini de içeren üretim sırrına ilişkin tüm bilgiler anlamına gelir.

2. Projenin uygulanması ile ilgili olarak oluşturulan, kullanılan veya transfer edilen fikri mülkiyetin korunmasına ilişkin tüm hususlar, taraflar arasındaki ilgili sözleşmelerde yer alır.
3. Proje ile ilgili herhangi bir sözleşmede aksi belirtilmedikçe, Proje'nin gerçekleştirilmesine ilişkin kullanılan veya oluşturulan fikri mülkiyete ilişkin tüm haklar; Proje Şirketi tarafından Proje'nin uygulanması amacıyla Proje Şirketi'ne bu tür bir fikri mülkiyet hakkının kullanımı için lisans verecek olan Rosatom'a aittir.
4. Proje'ye ilişkin ortaklaşa geliştirilen tüm bilgiler, Tarafların rızasının mevcut olduğu ve projenin uygulanması için böyle bir işfanın gerekli olduğu durumlar hariç, üçüncü taraflara ifşa edilmez.

MADDE 14 **İFŞA KOŞULLARI**

1. İşbu Anlaşma'da yer alan hiçbir hüküm, Taraflardan herhangi birini veya Proje'nin uygulanmasında yer alan herhangi bir kuruluşu, Türkiye Cumhuriyeti veya Rusya Federasyonu'nun devlet sırlarını oluşturan bilgi alışverişine zorunlu kılmaz.
2. İşbu Anlaşma'da yer alan hiçbir hüküm, Taraflardan herhangi birini veya Proje'nin uygulanmasında yer alan herhangi bir kuruluşu, işbu Anlaşma uyarınca, Proje ile ilgili kamuya açık ve erişimi sınırlı bilgi alışverişinde bulunmalarını kısıtlamaz.
3. Anlaşma çerçevesinde bir Tarafça diğer Tarafa aktarılan veya Anlaşma'nın gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilen ve Türk Tarafı veya ETKB yahut Rus Tarafı veya Rosatom'ca erişimi sınırlı olarak nitelendirilen herhangi bir bilgi, aşağıdaki gibi açık bir şekilde tanımlanır ve işaretlenir:
  - 3.1. Rus Tarafı veya Rosatom tarafından erişilmesi sınırlı olarak nitelendirilen bilgiyi içeren belgeler, Rusya Federasyonu mevzuatı uyarınca "Конфиденциально"- "Confidential" ibaresini taşır ve
  - 3.2. Türk Tarafı veya ETKB tarafından ulaştırılması sınırlı olarak nitelendirilen bilgiyi içeren belgeler, Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı uyarınca "Özel"- "Confidential" ibaresini taşır.
4. İşbu Anlaşma çerçevesinde Projeyi gerçekleştirmekte olan Taraflar ve kuruluşlar, erişimi kısıtlı bilgilere ulaşabilen kişi sayısını, mümkün olan azami seviyede sınırlayacak ve bu tür bilgilerin ancak Projenin gerçekleştirilmesi için gerekli derecede kullanılması ve dağıtılmasını sağlayacaklardır. Erişimi kısıtlı herhangi bir bilgi, ilgili tarafın önceden yazılı izni olmaksızın, Projenin uygulanmasına ilişkin faaliyetlere iştirak etmeyen üçüncü tarafa aktarılamaz veya ifşa edilemez.
5. Türk Tarafı, Rus Tarafının erişimi sınırlı tüm bilgilerine, Türk Tarafının erişimi sınırlı bilgileriymiş gibi muamele gösterecektir. Rus Tarafı, Türk Tarafının erişimi sınırlı tüm bilgilerine, Rus Tarafının erişimi sınırlı bilgileriymiş gibi muamele gösterecektir.
6. Erişimi sınırlı tüm bilgiler, Tarafların ulusal mevzuatlarına göre korunacaktır.

MADDE 15 ULUSLARARASI NÜKLEER ÇERÇEVE

1. İşbu Anlaşma kapsamındaki nükleere ilişkin çift kullanımlı malzeme ve ekipmanlarla birlikte, nükleer maddeler, ekipmanlar ve nükleer olmayan özel maddelerin ve bunlarla ilgili teknolojilerin ihracı, tarafların 1 Temmuz 1968 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması ve Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu'nun taraf ve üye oldukları çok taraflı ihraç kontrol mekanizmaları kapsamındaki diğer uluslararası sözleşme ve anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerine göre uygulanacaktır.

2. İşbu Anlaşma kapsamında alınan nükleer maddeler, ekipmanlar, nükleer olmayan özel maddeler ve bunlarla ilgili teknolojiler ve bunlara ilaveten bunlardan veya bunların kullanımı sonucunda üretilen nükleer ve nükleer olmayan özel maddeler ve ekipmanlar;

2.1 Nükleer silahlar ve başka nükleer patlayıcılar imal etmek veya herhangi bir askeri amaca ulaşmak için kullanılacaktır;

2.2 Alıcı Tarafın Devletinin ulusal mevzuatına uygun olarak, UAEA'nın "Nükleer Maddeler ve Nükleer Tesislerin Fiziksel Korunması" (INFCIRC/225/Rev.4) dokümanında tavsiye edilen düzeylerden daha düşük olmayan düzeyde, fiziksel koruma altında olacaktır;

2.3 Ancak öncesinde diğer Tarafın verdiği yazılı onay üzerine, işbu maddenin şartları altında, alıcı Taraf Devletin hükümlerinden başka bir ülkeye ihraç edilebilir, yeniden ihraç edilebilir veya aktarılabilir.

3. İşbu Anlaşma kapsamında alınan nükleer maddeler ile işbu Anlaşma kapsamında alınan nükleer maddelerin, ekipmanların, nükleer olmayan özel maddelerin ve ilgili teknolojilerin kullanılması ile üretilen nükleer maddeler, Rusya Federasyonu'nun topraklarında veya hükümlerinde buldukları süre boyunca uygulanabildikleri ölçüde 21 Şubat 1985 tarihli Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile UAEA arasında, NPT çerçevesinde SSCB Topraklarında Güvenlik Denetimi Uygulanması Anlaşmasının şartlarına ve Türkiye Cumhuriyeti topraklarında veya hükümlerinde buldukları süre boyunca 30 Haziran 1981 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile UAEA arasında NPT Çerçevesinde Güvenlik Denetimi Uygulanması Anlaşmasının şartlarına tabi olacaktır.

4. İşbu Anlaşma kapsamında aktarılan nükleer madde ve işbu Anlaşma kapsamında aktarılan nükleer madde, ekipman, özel nükleer dışı maddenin kullanımından elde edilen madde, alıcı Taraf Devletin topraklarında Uranyum-235 olarak yüzde 20 (yirmi)den fazla zenginleştirilmeyecektir ve öncesinde aktaran Tarafın yazılı onayı olmaksızın Plütonyumu ayırmak amacıyla radyo kimyasal bir şekilde yeniden işlenmeyecektir.

5. İşbu Anlaşma kapsamında herhangi bir tarafça aktarılan nükleer amaçla kullanılan çift kullanımlı ekipman ve malzemeler ve bunların reproduksiyonları ilgili teknolojileriyle birlikte ancak nükleer patlayıcı cihaz imali ile bağlantılı olmayacak şekilde, beyan edilmiş amaçları için kullanılacaktır.

6. Bu Madde'nin 5. Paragrafındaki ekipman, malzeme ve ilgili teknolojiler, nükleer yakıt çevirimi faaliyetlerinde ve UAEA güvenlik denetimi anlaşmalarına tabi olmayan herhangi bir başka tesiste kullanılmaz, diğer Tarafın yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz/kopyalanamaz, değiştirilemez, üçüncü taraflara yeniden ihraç edilemez veya aktarılamaz.

MADDE 16 NÜKLEER SORUMLULUK

İşbu Anlaşma kapsamındaki işbirliği çerçevesinde oluşabilecek nükleer zarara ilişkin üçüncü taraf sorumluluğu, Türkiye'nin taraf olduğu veya olacağı uluslararası anlaşmalara, belgelere ve Türk Tarafı'nın ulusal kanunları ve düzenlemelerine göre düzenlenecektir.

MADDE 17 UYUŞMAZLIKLARIN HALLİ

1. İşbu Anlaşma'nın uygulanması ve/veya yorumlanması ile ilgili, Taraflar arasındaki uyuşmazlıklar ETKB ve Rosatom arasında karşılıklı istişare ve müzakere yoluyla çözülür.

2. Gerekli görüldüğü takdirde, ETKB ve Rosatom, işbu Anlaşma'nın yürütülmesine ilişkin tavsiyeleri gözden geçirmek ve meydana gelmiş olabilecek uyuşmazlıkların çözülmesi amacıyla her iki Tarafın herhangi birinin teklifi ile toplantılar düzenler.

3. Eğer bir uyuşmazlık müzakerelerin başlangıç tarihinden itibaren altı ay içerisinde bu yolla çözülmezse; uyuşmazlık, Taraflardan birinin talebi üzerine tahkim kuruluna götürülür.

4. Böyle bir tahkim kurulu her bir durum için aşağıdaki şekilde oluşturulur. Taraflardan her biri, tahkim yöntemini başlatma talebini almasını müteakip iki ay içerisinde tahkim kuruluna bir üye atar. Heyetin bu iki üyesi, atandıkları tarihten sonraki iki ay içerisinde üçüncü bir Devlet uyuşmaktan ve her iki Tarafın onayı üzerine atanacak tahkim kurulunun başkanını seçer.

5. Bu Maddenin 4. Paragrafında belirtilen süreler içerisinde gerekli atamaların yapılmaması durumunda, Taraflardan herhangi biri, başka türlü bir düzenlemenin olmaması halinde, Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Adalet Divanı Başkanı'na söz konusu atamaların yapılması için başvuruda bulunur. BM Uluslararası Adalet Divanı Başkanı'nın, Taraflardan birinin uyuşmaktan taşıması veya başka sebeplerden dolayı bu görevi yerine getirememesi halinde, BM Uluslararası Adalet Divanı Başkan Yardımcısı gerekli atamaları yapmak üzere davet edilir. BM Uluslararası Adalet Divanı Başkan Yardımcısı'nın Taraflardan birinin uyuşmaktan taşıması veya başka sebeplerden dolayı bu görevi yerine getirememesi halinde, BM Uluslararası Adalet Divanı'nın kıdem sırasına göre takip eden ve Taraflardan hiçbiri ile aynı uyuşma paylaşmayan üyesi gerekli atamaları yapmak üzere davet edilir.

6. Tahkim kurulu kararını oy çokluğuyla alır. Bu karar, her iki Taraf için de nihai ve bağlayıcıdır. Taraflardan her biri, kendi tahkim kurulu üyesinin masraflarını ve mahkeme sürecindeki kendi temsil masraflarını üstlenir. Tahkim kurulu başkanının çalışmalarına ait masraflar ve diğer giderler, Taraflarca eşit oranda üstlenilir. Ancak, tahkim kurulu, Taraflardan birinin ilgili giderlerin daha fazla oranını karşılayacağına dair karar alabilir ve bu karar, her iki Taraf için de bağlayıcıdır. Tahkim kurulu, kendi usulünü bağımsızca belirler.

7. Taraflarca aksi üzerinde mutabakata varılmadıkça, tahkim kurulu Lahey'de toplanır ve Daimi Hakemlik Mahkemesinin bina ve tesislerinden yararlanır.

8. Tahkim kurulu, uyuşmazlığı işbu Anlaşma ile uluslararası hukukun uygulanabilir ilke ve kuralları çerçevesinde çözüme bağlar.

9. İşbu Anlaşma ile işbu Anlaşma'da açıkça öngörülen diğer anlaşmalar arasında uyuşmazlıklar söz konusu olduğu takdirde, işbu Anlaşma hükümleri geçerli olur.

MADDE 18
YÜRÜRLÜĞE GİRME, DEĞİŞİKLİK VE FESİH

1. İşbu Anlaşma, Taraflarca, Anlaşma'nın yürürlüğe girmesi için gerekli iç prosedürlerin tamamlanmasına ilişkin son bildirimlerin yazılı olarak ve diplomatik kanallarla alındığı tarihte yürürlüğe girer. İşbu Anlaşma NGS'nin sökümünün tamamlanmasına kadar geçerlidir.

2. Taraflar, bir yıl önceden karşılıklı bildirim yoluyla işbu Anlaşma'yı her an feshedebilirler. Taraflarca üzerinde bu şekilde mutabakata varıldığı takdirde, Anlaşma'nın feshi, Proje'nin devam eden uygulanmasını (NGS'nin devam etmekte olan işletmesi dahil ancak bununla sınırlı kalmamak kaydıyla) veya işbu Anlaşma'nın yürürlükte olduğu zaman zarfında başlatılan ancak Anlaşma'nın fesih tarihinde tamamlanamayan programların veya projelerin uygulanmasını etkilemez.

3. Anlaşma'nın feshi halinde, 5., 8., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17. ve 18. maddelerinde öngörülen yükümlülükler, Taraflarca aksi kararlaştırılmadığı sürece, yürürlükte kalmaya devam eder.

4. İşbu Anlaşma'ya ilişkin değişiklikler Tarafların yazılı mutabakatı ile yapılabilir. Bu değişiklikler bu Madde'nin 1. paragrafı uyarınca yürürlüğe girer.

İşbu Anlaşma, Ankara'da 12 Mayıs 2010 tarihinde her biri Türkçe, Rusça ve İngilizce olmak üzere, iki orijinal nüsha olarak imzalanmıştır. İşbu Anlaşma metninin yorumlanmasına ilişkin herhangi bir uyuşmazlığın ortaya çıkması halinde İngilizce metin geçerlidir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Adına

Rusya Federasyonu Hükümeti Adına

Taner YILDIZ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Igor I. SECHIN

Rusya Federasyonu Başbakan Yardımcısı

